

MORGENDIENST

zondag 18 april 2021, 3^e zondag van Pasen (Misericordia Domini)

Online kerkdienst¹

Grote Kerk, Wildervank

voorganger: ds. Marien Grashoff

Welkom

DIENST VAN VOORBEREIDING

Aanvangslied : *Psalm 98: 1, 3*

Moment van stilte

Groet

Kindermoment

Gebed voor de wereld²

O God,
die aan uw dienaren Columba,
Willibrord en Bonifatius
moed, geloof en blijheid schonk,
en hen uitzond over heel Europa
om uw Woord naar ieder schepsel te brengen,
wij bidden u om eenzelfde geestkracht
voor uw kerk, juist vandaag.
Bevorder het doel van onze geloofsgemeenschap
om geheimen te onthullen
en nieuwe wegen te vinden naar het hart van velen.
Mogen wij onder elkaar
oprechte liefde en vrede koesteren,
en geef dat plekken van uw trouw
blijven bestaan als een schuilplaats en een licht.
Zo bidden wij
door Christus, onze Heer.
Amen.

Woord van bemoediging³

Ik zag de boekrol van de geschiedenis,
verzegeld met zeven zegels –
maar wie is waardig die te openen?
WIE DURVEN WORDEN ALS HET LAM
ZIJN WAARDIG.

¹ Via Kerkomroep: <https://www.kerkomroep.nl/#/kerken/10592>

Via YouTube: <https://bit.ly/WildervankPKN> of

https://www.youtube.com/channel/UCPYKE_c3b83n1CFKUZR4PXw

² Ochtengebed voor woensdag, *Iona Abbey Worship Book* (2017), pag. 67v – met de Nederlandse toevoeging van Willibrord en Bonifatius.

³ Woorden ontleend aan Openbaringen, naar een idee voor de vijftig dagen van de Paastijd in Jan de Jongh, *De honderd dagen rond Pasen* (Zoetermeer: Meinema, 1997, 2^e dr.) pag. 129v. Van Pasen tot Pinksteren kijken wij vooruit naar de komst van de Geest. We bemoedigen elkaar en onszelf met woorden uit het boek Openbaringen waarin de hoop juist is gevestigd op die Geest.

En ik zag aan de hemel een vrouw,
met de zon en de maan en de sterren –
maar op de aarde raasde de grote draak,
de aloude slang.
WIE DAN EEN NIEUW LIED KUNNEN ZINGEN
WORDEN BEWAARD.

En ik zag de ondergang van Babylon –
waarmee alle tranen worden gewist
en de wereld voor altijd ten goede wordt gekeerd.
WIE LEVEN UIT DE GEEST
HEBBEN GODS RIJK AL GEVONDEN..

Glorialied : *Lied* 659: 1, 4, 5, 6

DIENST VAN HET WOORD

Gebed van de zondag

Lezing uit het Oude Testament : Genesis 12,1-9⁴

Muziek : 'Abraham, Abraham' (*Lied* 805)⁵

Lezing uit het Nieuwe Testament : Markus 1,14-20⁶

Acclamatie

Voor uw Woord in de Schriften,
voor uw Woord in ons midden,
voor uw Woord in ons hart,
DANKEN WIJ U, O GOD.

Muziek : 'Jezus die langs het water liep' (*Lied* 531)⁷

Preek

Vorige week hoorden we het verhaal van de Emmaüsgangers. Twee leerlingen gaan gedesillusioniseerd weg uit Jeruzalem. Met hen op loopt een man en al lopend, lerend en delend herkennen ze hem ineens. En dat keert hun reis radicaal om. Een paaservaring!

Vandaag hoorden we het verhaal van Abram die geroepen wordt en op weg gaat. En het verhaal van Jezus die op weg gaat en onderweg leerlingen roept om hem te volgen.⁸ We gaan vanmorgen dus op reis.

—

Schijnbaar zonder enige inleiding of aanleiding klinkt ineens die oproep aan Abram. Schijnbaar – maar daarover zal ik het in de preek op Pinkstermorgen nog hebben.

⁴ [Naardense bijbel](#) (2014) – iets bewerkt.

⁵ Zie [YouTube](#).

⁶ [Naardense bijbel](#) (2014) – bewerkt.

⁷ Zie [YouTube](#).

⁸ Om de verhalen uit Markus te lezen naast bijvoorbeeld Genesis is niet zomaar een greep. In zijn dissertatie toonde Dirk Monshouwer aan hoe dit evangelie hoogstwaarschijnlijk is ontstaan in reflectie op een driejarig leesrooster van de Torah. Parallellen tussen Genesis 12 en Markus 1 zijn dus niet toevallig. Zie: Dirk Monshouwer, *Markus en de Torah*. Een onderzoek naar de relatie tussen het evangelie en de synagogale lezingen in de eerste eeuw (Kampen: Kok, 1987).

*Ga! jij! – ga weg
uit je land,
uit je geboortent
en uit het huis van je vader,
naar het land dat ik je zal laten zien...*

Ineens... zomaar...

*Dan gáát Abram
zoals de ENE tot hem gesproken heeft...*

Hij doorkruist het land, hij bouwt een altaar voor de ENE en hij spant zijn tent uit...
maar tenslotte blijft hij toch onderweg:

*Abram breekt op
reizend en trekkend op de Negev aan...*

Laten we al onze redematies over het hoe en waarom van dat alles, over de historische context van het Oude Oosten of over de theologische betekenis van deze roeping even parkeren. Ze hebben allemaal hun eigen belang en bestaansrecht, maar laten we die twee woorden waarmee de ENE Abram roept eens goed op ons laten inwerken.

–

Letterlijk staat daar:

Ga! Ga, jij!

In het Hebreeuws klinkt dat misschien nog krachtiger:

Lech, lechaa!

Dat zijn precies vier letters, net zoveel als de vier letters van Gods Naam die we niet uitspreken maar omschrijven als HEERE of ENE. Dat ziet er in Hebreeuws schrift zo uit (laat maar even op u inwerken, het leest van rechts naar links):

Vreemde letters en een vreemde taal. Hoe verstaan wij dat dan?

Er is niet één sluitende vertaling. Als het echt belangrijk is, laat de bijbel ons stevast zelf zoeken naar wat het zou kunnen betekenen. En vooral naar welke betekenis voor ons hier en nu de beste is.⁹

Een eerste vertaling kan zijn: *ga voor jezelf op weg*.¹⁰ Dan moet Abram wegtrekken voor zijn eigen bestwil, maar dat offer zal hem tenslotte veel zegen en heil opleveren.

Een andere mogelijkheid is: *ga met jezelf op weg*. Als Abram overal waar hij komt zichzelf meebrengt, kan hij ook overal iets van zichzelf achterlaten wanneer hij verder trekt. Zo breidt hij zijn invloed geleidelijk uit.

Een oude mystieke uitleg leest de woorden zo: *ga naar jezelf op weg*.¹¹ Heel de aardse weg van Abram is een reis naar binnen, een reis met het doel dat Abram helemaal zichzelf zou worden. Zoals rabbi Zoesja het zei: 'Als ik in de hemel kom zullen ze me niet vragen: "Zoesja, waarom was jij niet als Mozes?" Nee, ze zullen me vragen: "Zoesja, waarom was jij niet Zoesja?"'

Maar er is nog een vierde uitleg mogelijk: *ga alleen op weg*.¹² Alleen wie alleen, enkelvoudig en uniek durft zijn, kan de ENE God vereren die alleen, enkelvoudig en uniek is, zegt rabbijn Jonathan Sacks. Want alleen zo iemand is werkelijk vrij van alles wat mensen op aarde bindt aan het verleden, beknelt in het heden of het zicht belemmert op de toekomst.

Lech lecha – ga! jij, ga! betekent dat we alles durven achterlaten wat ons voorspelbaar, onvrij en beperkt maakt. En dat is de reis waaraan Abram begint en die tot op de dag van vandaag wordt voortgezet door zijn nageslacht, het Joodse volk. Maar die reis is evenzeer de reis van het volk van God dat zichzelf herkent als kerk, gemeente van Christus. De reis naar de vrijheid.

–

Maar vrijheid kunnen we ook gemakkelijk verkeerd begrijpen. Echte vrijheid betekent dat je vrij bent tegenover je eigen driften, je eigen gekwetsheid en je eigen beperkingen. Als het kruis ons bevrijdt van de zonde, dan toch in de eerste plaats van dat egocentrisme.

Ons daarvan enigszins bevrijden is al een levensreis op zichzelf. Je komt jezelf in iedere nieuwe levensfase toch weer opnieuw tegen. Je richten op werken van barmhartigheid is een methode op de goede kant op te werken, maar dat blijft een werk dat wij nooit helemaal kunnen voltooien.

Abrams roeping geeft ook nog andere aanwijzingen hoe de vrijheid gezocht kan worden. Want wat moet hij nu precies achterlaten? Zijn *land*, zijn *geboortetent* en het *huis van zijn vader*. Dat zijn drie zaken die ons de indruk kunnen geven dat we juist niet vrij zijn, maar altijd gebonden.

⁹ Zie Jonathan Sacks, *Genesis: boek van het begin* (Middelburg: Skandalon, 2020) pag. 73-76.

¹⁰ Dat is de traditionele 'eenvoudige' uitleg zoals te vinden bij de 11^e eeuwse Talmoed geleerde [Rasji](#).

¹¹ Zo'n uitleg komt uit de Joodse mystiek van het [chassidisme](#). Zo zei bijvoorbeeld de 18^e eeuwse rabbi [David van Lelov](#), dat de Joodse reis een reis is naar het diepst van de ziel.

¹² Dat is de uitleg van Jonathan Sacks zelf.

Gebonden aan *het land*. Dat is de economische en politieke omgeving waarin we leven. Die dringt tot in de kleinste vezels van ons leven door en het stuurt alles aan. Dat is de klassieke theorie van Karl Marx: de mens is niet vrij, maar een product van economische en politieke wetten.

Maar God zegt tegen Abram: *Ga weg uit je land*.

Gebonden aan *de geboortetent*. Dat is de familie waaruit je voortkomt. Je krijgt bij je geboorte van hen al je DNA mee, je aangeboren instincten en driften. Of in de woorden van een hedendaagse hersendokter: 'Wij zijn ons brein.' De mens is niet vrij, want alles ligt al vantevoren vast.

Maar God zegt tegen Abram: *ga weg uit je geboortetent*.

Gebonden aan *het huis van je vader*. We leren van jongs af aan precies hoe het hoort en wie er wel of niet bijhoort. We nemen ons hele leven mee wat we in ons prille begin hebben ervaren en daarbij zitten meestal ook de trauma's, bijvoorbeeld die over vaders of moeders die ons tekortdeden of niet begrepen. De mens is niet vrij, want onze geest wordt bepaald door ons onverwerkte verleden. Dat is de theorie van Sigmund Freud.

Maar God zegt tegen Abram: *ga weg uit je vaders huis*.

Vrijheid is geen zaak van of-of. Je kunt nooit doen alsof je land, je familie, je jeugdtrauma's er niet zijn. Maar de weg van Abram is om ondanks dat alles toch *alleen* op weg te gaan – vóór jezelf, mèt jezelf en náár jezelf – zodat je in vrijheid leert staan tegenover wat je nu eenmaal wel of niet hebt meegekregen, tegenover de dwingende macht van maatschappelijke structuren, tegenover de blutsen en kwetsuren die je onderweg hebt opgelopen.

Je gooit niets weg, maar je leert er vrij van te komen. Dat is de weg van Abram. *Lech lecha*.

–

Jezus *is* al op weg. Hij trekt rond door Galilea. Een stem uit de hemel heeft hem geroepen, de beproeving van de woestijn heeft hij doorstaan, nu kan hij verkondigen, onderwijzen en helen. En Jezus is *alleen* op weg.

Maar 'alleen' betekent niet 'moederziel in je eentje'. Abram nam Sarai en Lot met zich mee, plus kudden en herders. Jezus roept leerlingen. En hij begint bij de lokale vissers.

Die roeping van Simon en Andreas heeft weinig verhevens. Jezus commandeert hen eenvoudigweg achter zich aan. *Kom hier! Ga mee!* Twee verzen eerder gaat het over *het koningschap van God*, en dat klinkt ons veilig vroom en geestelijk in de oren, maar dat 'koningschap' blijkt hier te gaan om domweg volgen.

Hebben Jezus' leerlingen dan geen keuzevrijheid? Zeer zeker wel! Ze kunnen heel best hun schouders ophalen over die rondtrekkende rabbi. Tenslotte geeft hun visserij een zekerheid die ze kennen. Het Meer van Galilea is hun 'land'. Maar uit vrije wil volgen ze Jezus. Die vrije keuze blijkt al snel radicaal en tenslotte ook onomkeerbaar.

Even later overkomt Johannes en Jakobus hetzelfde. Ook zij kiezen uit vrije wil om Jezus te volgen. Zij laten hun vader achter en verlaten zo *het huis van hun vader*. Voortaan zal hij het met de loonwerkers moeten doen.

—

Markus vertelt ons over het volgen van Jezus. De vier eerste leerlingen zijn een voorbeeld voor ons. Want ook wij worden geroepen om hem te volgen. Niet als makke schapen, niet als dwepende aanbidders, niet als mensen die de werkelijkheid ontvluchten, maar wel altijd alleen. Onze weg naar de vrijheid van een christen loopt altijd via Christus, maar het is tegelijk een reis naar binnen.

Toch is die weg niet fundamenteel anders dan de weg van Abram. Het betekent dat je op een bepaald moment bewust kiest. Abram hóórt, en hij gáát. Jezus verkondigt dat *het beslissende moment* is gekomen. En die vissers gáán mee, zonder bedenkingen, zonder dralen, zonder voorwaarden. Net als Abram hebben ze op dat moment geen idee waar de reis hen heen zal voeren.

Abraham heeft zijn reis, met vallen en opstaan, met hoogte- en dieptepunten, volbracht. Jezus heeft zijn reis volbracht tot in het volstrekte alleen-zijn in de dood.

Na Abram zijn er honderden generaties Joden gevolgd. Op verschillende punten in de geschiedenis leek het of hun reis definitief zou worden uitgewist. Maar vandaag zijn er wereldwijd meer kinderen van Abraham dan voor de *Sjoa*.

Laten we daarnaast niet vergeten dat via Ismaël ook moslims kinderen van Abraham zijn. Hun weg is een andere dan die van Joden of christenen, maar zij delen Abraham als stamvader met hen.

En door het geloof zijn ook christenen kinderen van Abraham. Ook hun weg is anders dan die van de Joden, maar zij delen veel meer met hen dan zij zich vaak bewust zijn. Sinds het Tweede Vaticaans Concilie noemt de katholieke kerk haar gelovigen graag 'volk van God onderweg'. Ik vind het een mooie titel.¹³ Daarin wordt de roeping van Abraham verbonden met Christus die ons allen roept om hem te volgen.

Lech lecha! Inderdaad: laten wij op weg gaan als leerlingen van de Levende Heer.

Amen.

Meditatief orgelspel

DIENST VAN HET ANTWOORD

¹³ Het blijkt ook een favoriet thema te zijn van paus Franciscus. De Belgische website [Kerknet pakte het thema weer op in hun 'Vastenreeks' van dit jaar](#).

Gebeden
Onze Vader
Bij de collecte
Slotlied : *Lied 657*
Zegen